
HET MILITAIR KWARTIER AAN DE STERRE*

“De dienst der Genie is gelast met het bestudeeren der plans voor het bouwen van twee kazernen, bestemd voor de ruitery en de artillerie van ons garnizoen, maar de kazernen zouden gebouwd worden op eenen grond nabij het plein van St-Denijs. Dit zou een groot verlies zijn voor onze stad en het is te hopen dat de regeering op dit besluit zal terugkeeren. De kazernen zouden daar gebouwd worden onder voorwendsel dat de grond in de stad te duur is en om de soldaten te verwijderen van zekere soort van herbergen welke zij nu al te veel bezoeken. Maar het spreekt van zelfs dat de bazen uit die herbergjes onmiddellijk zullen verhuizen en zich te St-Denijs gaan vestigen. Dit kwaad zou dus geenszins verholpen worden; het zou zelfs nog verergeren aangezien het toezicht des zedelijkheid onmogelijk zou worden”.

Tot zover een artikel verschenen in de “Gazette van Gend” van 10 augustus 1898. Wat was er aan de hand? Het 4e Lansiers met zijn vijf eskadrons en het 1ste Artillerie met zijn tien bereden batterijen moesten samen de grote en de kleine kavaleriekazerne aan de Brusselse straat betrekken. Dit was een onmogelijke zaak, er was plaatsgebrek. De lansiers waren verplicht steeds enkele eskadrons af te delen in Oudenaarde en de kanonniërs enkele batterijen naar Antwerpen.

Om aan dit euvel te verhelpen zou men twee nieuwe kazernen bouwen ergens buiten de stad. De dienst der Militaire Gebouwen twijfelde nog tussen het oefenterrein op Gentbrugge en een stuk grond aan de Sterre. (1)

* Het eerste artikel in deze reeks verscheen in “Ghendtsche Tydinghen” 1985. Nr. 4.

In november viel de beslissing; het zou de Sterre zijn. Vanzohaast dit bekend werd stuurden de inwoners van rond de oude kazernen een petitie aan het Schepencollege; "Mijne Heeren. De ondergeteekenden, allen inwoners der wijk St-Anna, nemen de eerbiedige vrijheid Uwe zorgvuldige aandacht te roepen op den gevaarlijken toestand waarmede een der belangrijkste wijken der stad is bedreigd door een besluit van het gouvernement. De kazernen gelegen in de Brusselsche straat, zullen binnen eenen zeer korten tijd, indien onze inlichtingen gegrond zijn, naar een buitendeel onzer stad overgebracht worden. De noodwendigheid van zulken maatregel is ver van bewezen te zijn en onder oogpunt van nering en tering zal deze verplaatsing eene onzeggelijke schade voor al de belastingschuldigen der wijk St-Anna berokkenen. Inderdaad heel het leven om zoo te zeggen van die wijk hangt af van de beweging voortgebracht door hetgeen in, aan en rond de kazernen gebeurt. Geheele deelen van straten zijn bewoond door lieden wier handel of nijverheid in rechtstreeksch verband staan met hetgeen afhangt van een samengeschaarde bevolking zoo talrijk als die der artillerie en ruitrijregimenten. Niet alleen zullen de belastingen door de wijk opgebracht erg verminderen en zonder eenigen twijfel de inkomsten der stad doen afnemen, maar ook zullen de eigendommen door dezelfde redenen erg in waarde dalen en zoo de algemeenen rijkdom der stad verminderen. Moge Uwe hooge tusschenkomst voor gevolg hebben het ongelukkig besluit van het gouvernement te doen herroepen dan zult gij een invloedrijk deel der stad zijnen welstand behouden hebben en onder bestuurlijk oogpunt eenen klaarzienden en doeltreffenden maatregel uitgevoerd hebben". (2)

De burgemeester en schepenen die de inkomsten in de stadskas reeds met enkele honderduizenden zagen verminderen, stelden alles in het werk de kazernen in de stad te houden. Onder druk van enkele invloedrijke personen stelde de Minister van Oorlog in 1900 de bouwplannen uit. (3)

Ondertussen waren de onteigeningen ingezet en de eerste percelen aangekocht. Aangezien het zogezegd ging om uitstel en om niemand aan gezichtsverlies te laten lijden, gingen de vorderingen door. (Afb. 1) De prijs van de gronden, beschrijving en andere kosten inbegrepen bedroeg 751.000 frank.

Tot nadere beslissing kon het terrein nu gebruikt worden als exercitieplein. Volgens de conventie van 30 juli 1902 mocht een "Boulevard Militaire" (nu Krijgslaan) worden aangelegd. De baan van 20 meter breed kwam gereed in 1904 en verbond de steenweg op Kortrijk met de Galgenlaan (nu Galglaan). Samen met de oude spoorbaan naar Kortrijk (nu De Pintelaan) was het oefenplein daarmee volledig afgebakend.

Die toestand bleef bestaan tot begin 1910. Met de wereldtentoonstelling in het vooruitzicht (1913) legde de Nationale Regering beslag op het Sterreplein. Alle huizen, schuren, stallingen en serres die er nog stonden vielen nu onder de slopershamer.

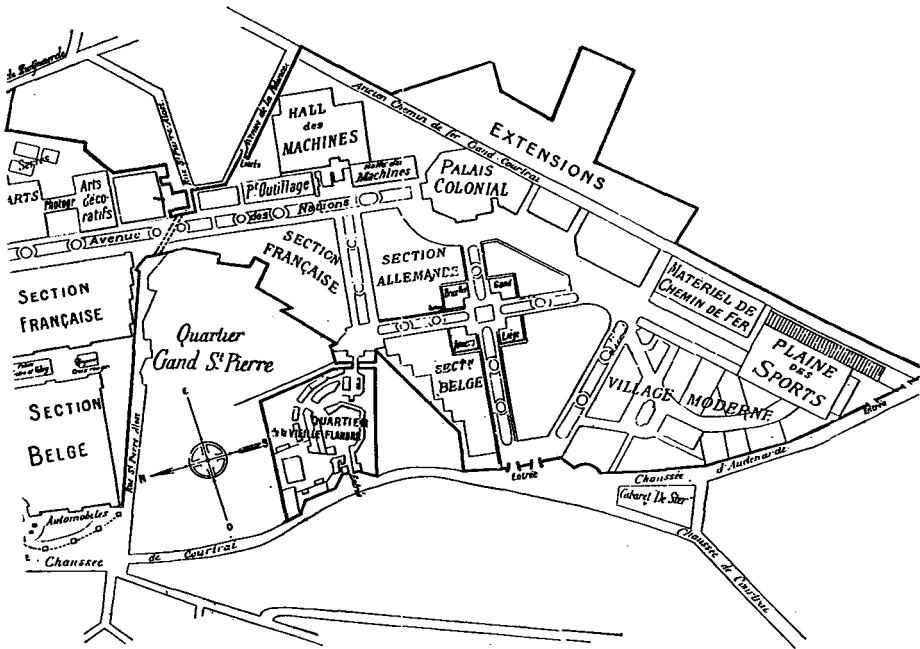
GEVORDERDE GRONDEN AAN DE STERRE. VAN 1898 TOT 1904.

Datum	Eigenaar	Soort	OppervlaktePrijs Ha are ca		
5-12-1898	Wattcamps-Marie Swellen, tuinbouwer, Gent	huis, serres, tuin, schuren	49	89.795	frank
5-12-1898	Van der Haeghen Hyacinth, Kortrijksestw. 156	landbouwgrond	2 35 60	32.500	
28-12-1898	Mast de Maeght C, advocaat, Henegouwstr. 33	landbouwgrond	12 95 60	175.000	
20-11-1899	Administratie Burgerlijke Hospices, Gent	landbouwgrond	1 72 20	37.884	
30-12-1901	De Raedt, familie, Nederzwalm	landbouwgrond	80 10	29.000	
6- 4-1902	De Somer Evarist, tuinbouwer, Gent	landbouwgrond + serres	69 40	101.000	
8- 6-1902	De Cock Jules, tuinbouwer, Merelbeke	landbouwgrond + serres	34 25	30.000	
8- 6-1902	Decoster Joseph	landbouwgrond	1 3	25.750	
18- 6-1902	Marchant Camille, groentenboer, Gent	landbouwgrond	23 70	9.400	
18- 6-1902	Seny Alphonse, rechter uit Luik	landbouwgrond	88 90	24.600	
18- 6-1902	Van der Straeten, meubelfabrikant, Gent	huis, serres, tuin	25 20	22.500	
12-11-1902	Baron Goethals voor familie	huis, tuin, serres	2 43 10	101.000	
13- 6-1903	Hutsebaut en familie, landbouwers	landbouwgrond met hoeve	88 42	45.776,64	
22- 8-1904	Cnudde Theodorine wdw. De Meulemeester, Gent	landbouwgrond	9	59,96	
		Totaal	25 8 56	724.265,60	frank
		Beschrijving en andere kosten		26.762,56	frank
		Algemeen totaal		751.028,16	frank

Alle huizen, serres en schuren werden gesloopt voor de wereldtentoonstelling van 1913.

In 1902 werd een groot stuk van het terrein afgenomen voor de aanleg van de boulevard Militaire (Krijgslaan). Na de afwerking van die laan in 1904 bleef nog 19 Ha 69 a 7 ca militair gebied over.

Afb. 1.



Afb. 2. Het Sterredomein ingenomen door de wereldtentoonstelling van 1913.

In de maanden die volgden rezen de tentoonstellingspaleizen uit de grond. Ook de in 1904 aangelegde "Boulevard Militaire" werd volledig overbouwd. (Afb. 2)

Na de expositie nam het M.v.O. de kans waar enkele gebouwen aan te kopen. Zo naastte men o.a. de hoeve van het "modern dorp" en een hangar die op het sportplein stond. Men bracht er voertuigen van het Regionaal Voertuigenpark in onder. (4)

Tijdens de bezetting, tussen eind 1914 en 1918, hielden de Duitsers er een paardendepot. 9200 m² werden volgepoot met barakken, een schietstand en een gaskamer. (5) (Afb. 3)

Wanneer de Belgische troepen eind 1918 als overwinnaars terugkwamen, konden ze de bestaande accommodatie goed gebruiken. Het leger was in de vier jaren achter de IJzer gemoderniseerd en sterk gegroeid in materiaal. Er werden nog eens 3100 m² volgebouwd met overal rond Gent gerecupeerde, Duitse barakken.

Tussen 1920 en 1925 verving het M.v.O. alle houten constructies door degelijke stenen gebouwen;

1921 - Infirmierie en veeartsenijgebouwen aan De Pintelaan.

- Garagen op de hoek Galglaan-De Pintelaan.
- Gaskamer langs De Pintelaan. (5)
- Benzineopslagplaats + latrinepaviljoen aan De Pintelaan.



Afb. 3. Het Sterreplein juist na de eerste wereldoorlog. (Verzameling A. Verbeke).

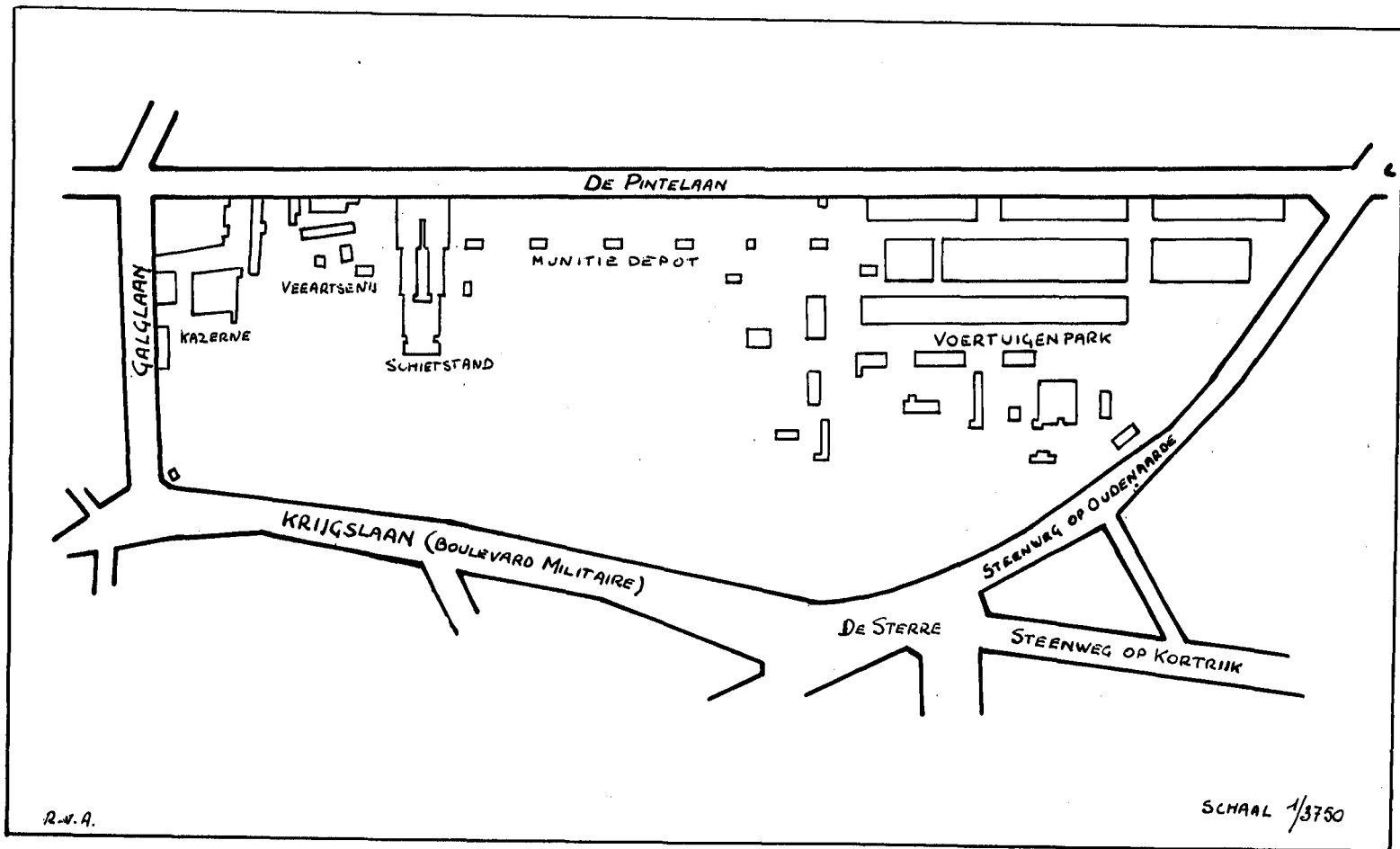
- Gereedschapsmagazijnen + smidse aan De Pintelaan.
- Werkhuis met bijgebouwen aan de Galglaan.
- 1922 - Schietstand met 2 banen aan De Pintelaan.
- Munitiedepot langs De Pintelaan.
- 1923 - Sportstadium langs de Krijgslaan.
- Hangaars voor voertuigen langs De Pintelaan

De bouwwoede was zo groot dat er in 1926, toen alles klaar was, er maar 6 Ha restten voor oefeningen. (Afb. 4) In 1929 verminderde die oppervlakte nogmaals door de aanleg van een obstakelbaan langs de Krijgslaan en de Oudenaardsesteenweg. (6)

Het Ministerie van Openbaar Onderwijs deed in 1934 een aanvraag om de Vlaamse Veterinaarschool op het militair domein te mogen installeren. De poging liep spaak op brede generaalsborsten.

Tijdens de tweede wereldoorlog gebruikten de Duitsers natuurlijk de hen, uit 1914-1918, welbekende plaats. Nadat de bezetters waren verjaagd kwamen de nieuw ingerichte Belgische eenheden het kazernecomplex terug bewonen. In 1948 lagen op de Sterre; het 34ste R.E.M.E., (7) het Regionaal voertuigpark, de Veterinaire Infirmierie en enkele mobilisatiekernen (8) waaronder het 14e en 19e. De schietstand en het munitiedepot waren ook terug in gebruik. (9)

Midden 1961 richtte professor Dr. P. Lambrechts, Rector van de Rijksuniversiteit van Gent zich tot P.W. Segers, Minister van Landsverdediging met de vraag de mogelijkheid te onderzoeken het ganse Sterredomein te verko



Afb. 4. Het volgebouwde militairdomein.

pen om er universiteitsgebouwen op te bouwen. De minister gaf volgend antwoord; "Daar het mij aangenaam zou zijn aan uw wens tegemoet te komen, maar de belangen en het onroerend patrimonium van Landsverdediging niet mogen geschaad worden, meen ik dat we de zaak moeten onderzoeken met het oog op een ruiling van onroerende goederen".

Vanaf dit moment werd een drukke briefwisseling gevoerd tussen het Ministerie van Landsverdediging, het Ministerie van Openbare Werken en de Gentse universiteit. Grond en gebouwenschattingen moesten worden vergeleken en goedgekeurd, plaatsen voor nieuwbouw rond Gent gezocht, plannen voor overgave en overname gemaakt enz. enz. Maandelijks kwamen de verschillende partijen samen om twistpunten te bespreken.

Voor de nieuw op te richten gebouwen sprak men over terreinen aan het Rabot (oud station), ook over Staatseigendommen te Oostakker en Lochristi. Het 34ste R.E.M.E., dat ondertussen de 45e Ordonnancecompagnie genoemd werd en het 1e Voertuigenpark zou men inplanten tussen de ringvaart en het vliegveld van St-Denijs-Westrem.

Van al deze voornemens kwam uiteindelijk niets terecht. Om de onderhouds- en verplaatsingskosten te drukken lagen er reeds plannen klaar om de algemene diensten van het leger samen te trekken in grote legerplaatsen zoals Leopoldsburg, Arlon, Peutie, Herentals e.a.

Sneller dan men van de meeste overheidsdiensten zou verwachten kon het eerste gedeelte van het domein (fase I) reeds in 1961 aan de Rijkshogeschool worden overgegeven.

Er brak een zwarte periode aan voor de caféhouders in de omgeving van de Sterre. Ze zagen hun soldaten-inkomstenbronnen een voor een verdwijnen. Ook voor de families van de meeste beroepsmilitairen was het een harde tijd. Het 1e voertuigenpark verdeelde men onder verschillende mobilisatiekernen over het ganse land. De M.K. 14 muteerde naar Namur in de kazerne Belgrade. M.K. 19 vond een plaats in de oude kazerne van Luik. Natuurlijk maakten ook de militairen de verplaatsing mee. Andere diensten werden afgeschafte en de bezetting overgeplaatst naar eenheden in Duitsland.

Ondertussen ging de overgave aan de universiteit verder. Fase II in 1965 en de fasen III en IV samen in 1969. Voor de laatste fase was er een discussie over de schietstand die moest behouden blijven voor rijkswacht en politie en voor de enkele troepen en scholen die nog in de stad verbleven. Uiteindelijk zag de universiteit af van de sloping. Eveneens behield men enkele garages en werkplaatsen langs de Galg- en De Pintelaan om er de onderhoudsdiensten van de rijksschool in onder te brengen.

In 1972 konden dan de laatste overgangsdokumenten worden getekend. De schietstand wordt nu verhuurd aan enkele schuttersclubs en aan de stadspolitie. Het gehele Sterredomein is ingenomen door de Faculteit Wetenschappen.

Roger VAN AERDE

NOTEN

- (1) Gazette van Gend 8 oktober 1898; "Voor de nieuwe kazernen der artillerie en ruitterij heeft de minister nog geen besluit genomen. Men twijfelt nog tusschen het oefenplein te Gentbrugge en eenen grond langs den Kortrijkschen steenweg, nabij de Sterre".
- (2) Gazette van Gend 29 november 1898.
- (3) Gazette van Gend 25 januari 1900.
- (4) Ministerieel Rondschriften van 5 en 9 december 1913.
- (5) Het gaat hier natuurlijk niet over een gaskamer zoals gebruikt in de concentratiekampen tijdens de 2e wereldoorlog. De kamer waarover sprake was een lokaal waarin men rekruten leerde om te gaan met een gasmasker. Ook paarden moesten de test ondergaan, daarvoor waren speciale paardegasmaskers ontworpen. Voor de oefening gebruikte men traangas.
- (6) Obstakelbaan; goed gekend door iedere man die zijn dienstplicht heeft vervuld. Bestaat uit een aangelegde piste waarop zich verschillende hindernissen bevinden die men alleen of in groep moet en ook kan overwinnen.
- (7) R.E.M.E.; Royal Electrical Mechanical Engineers. De eerste jaren na de oorlog werden in het Belgisch leger de meeste diensteneenheden aangeduid met de Engelse benaming. Vanaf 1950 schakelde men langzaam over op Amerikaans materiaal en systeem en gebruikte ook terug de vooroorlogse Belgische aanduidingen. De R.E.M.E. Coy's werden Ordonnance compagnieën.
- (8) Mobilisatiekern (M.K.); opslagplaats voor militair materiaal voor reserveeenheden. Deze magazijnen bevatten al het nodige, van stopnaalden over uniformen tot wapens en voertuigen, dat een eenheid nodig heeft om in geval van mobilisatie te worden ingericht en uitgerust.
- (9) De schietstand diende na 1944 ook een paar maal als executieoord. Terdoodveroordeelde collaborateurs werden er berecht.

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE

Op 23 oktober 1897 stelde Hermann Van Duyse (Conservator van het Oudheidkundig Museum), in de rubriek "Timmerwerken - Klooster van de Geschoeide Carmelieten, Kuiperstraatje - XVIIe eeuw" in het Frans een fiche op over

DE TRAP VAN HET GEWEZEN KLOOSTER DER GESCHOEIDE CARMELIETEN

Geplaatst in een afhankelijkheid van het gewezen klooster der Geschoeide Carmelieten in de Lange Steenstraat, palend aan het Museum voor Oud-